

Alexandr Solženicyn - Rusko v troskách

Autor: Alexandr Solženicyn

Jsem přesvědčený odpůrce „panslavismu“. Pro Rusko to byl vždy úmysl nad jeho síly. Nikdy jsem neschvaloval naši péči o osud Slovanů západních (hrozná chyba Alexandra I. s připojením Polska, a Čechy jdou také cestou od nás vzdálenou) nebo jižních, kde nám odměnou za starosti a oběti byl buď nevděk jako v Bulharsku nebo to, že jsme se zapletli do války pro nás nijak nutné, ale zato zhoubné, jako kvůli Srbsku.

Nemohu se však bez pronikavě bolestného zármutku dívat na umělý rozkol Slovanstva východního. Byly tu přece rozřezány miliony a miliony rodinných, příbuzenských a přátelských svazků. Toto rozseknutí bylo provedeno bezstarostným a nedbalým máchnutím naší nové demokratické moci, ale také za odsouzeníhodné nečinnosti nynějšího ruského lidu. I jeho dvanáctimilionová část, která nyní žije na Ukrajině, i dvojnásobný počet ukrajinských obyvatel, kteří za posledního sčítání lidu (1989) uvedli jako mateřský jazyk ruštinu, ti všichni se dali lehkou přesvědčit, že se jim po tomto oddělení od Ruska bude dařit lépe („buřtověji“).

Od prvotních kroků vytváření ukrajinského státu tam byla v zájmu upevnění politických šiků nafukována údajná vojenská hrozba ze strany Ruska. Když se začala formovat ukrajinská armáda, žádalo se od důstojníka, aby při přísaze deklaroval zvláštní připravenost bojovat právě proti Rusku. Po válečné hrozbě prahli natolik (v zájmu stmelení dosud nesourodého „ukrajinského vědomí“), že stačilo, aby Rusko ohlásilo úmysl neprodávat naftu levně, nýbrž za světové ceny, a Ukrajina hned hrozivě reagovala: „To je válka.“ (**Kučma** v roce 1993: „Žádná ekonomika nevydrží, bude-li se nakupovat ropa za světové ceny.“)

A za celé období let 1992-98 nebylo ani jediné kolo rusko-ukrajinských jednání, na kterém by neměla navrch ukrajinská strana, která se hodně vzdálila od Kravčukových bělověžských „průzračných hranic“ a „nerozbornosti rusko-ukrajinského spojení“ až ke stále úporné ukrajinské opozici vůči Rusku jak na kolbišti SNS, tak na kolbišti světovém.

Ruská strana vždy znovu, krok za krokem, dál a dál ustupovala, jenom ustupovala. Soustavně (až doposud) se stahovala ekonomicky, čímž se snažila nesmiřitelnost ukrajinské strany uplatit, jednu hlavu po druhé obětovala velitele černomořské flotily, neochvějně admirály Kasatonova a Baltina. Po další ústupné dohodě jsme 9. června 1995 slyšeli: „Blahopřejí Ukrajině, Rusku a celému světu.“ Ukrajině a celému světu rozhodně a nepochybně, ale k čemu se blahopřálo Rusku? Ukrajina už nás beztak zjevně vytlačuje z Černého moře a nejnovější druh „neformálních setkání“ (typ diplomacie, který nás odsouvá do feudalismu)

ústupky Ruska dále prohloubil.

S mnohými ukrajinskými nacionalisty jsem byl v 50. letech zavřen v lágru a myslel jsem si, že jsme v upřímném spojení proti komunismu. (Slovo „Moskali“ jsme od nich tehdy neslyšeli.) V 70. letech v Kanadě a ve Spojených státech, kde je početná ukrajinská emigrace, jsem se jich naivně vyptával, proč se vůbec nestavějí proti komunismu, nic proti němu nedělají, a přitom se tak ostře vyjadřují proti Rusku. Naivně, protože teprve po letech jsem se dozvěděl, že nechvalně proslulý americký zákon 8690 „o porobených národech“ byl tendenčně zformulován proti Rusům a podstrčen americkému Kongresu právě ukrajinskými nacionalisty (kongresman **Dobryanski**).

Podle toho, jak ukrajinští nacionalisté rozvíjeli svou teorii, začínaly v ní převažovat nejdivočejší krajnosti výkladů a výzev. Dozvěděli jsme se, že ukrajinský národ je „nadród“. Je tak zakořeněn v hlubinách staletí, že Ukrajinec byl nejen Vladimír Svatý, ale zřejmě dokonce Homér, a v podobném duchu jsou na Ukrajině komicky předělávány školní učebnice, neboť ukrajinský nacionalismus, ačkoli nacionalisté tvoří tak zjevnou menšinu, je usilovně povyšován na ideologii celé Ukrajiny. „Ukrajina Ukrajincům“ – to už je zcela nepochybné (i když na Ukrajině žijí desítky národů). ale také „Kyjevská Rus až po Ural Ukrajincům“. Rusové jsou dokonce vylučováni ze Slovanstva jako „mongolsko-**finský** (sic! pozn. DP) hybrid“. Ústav národní geopolitiky, vytvořený nyní v Oděse, je nazván jménem **Jurije Lipy**, autora knihy *Dělení Ruska*, který už v roce 1941 navrhl program, podle něhož lze Rusko zlomit jen ve spojení Ukrajiny s Kavkazem a Zakavkazskem. V tomto duchu slavili ukrajinští nacionalisté ve Lvově v roce 1992 otevřeně výročí hitlerovské **divize SS Galicia 1] (a ve Spojených státech to nevyvolalo výtky ani rozhořčení)**. Na jejich konferenci v roce 1990: „Vyznáváme kult síly. Síla, to je všechno.“ Kvůli tomu má Ukrajinské národní shromáždění (UNA) vlastní přepadové oddíly (UNSO) a heslo: „UNA do vlády (k moci), UNSO do šturmu (útočte).“ Na kongresu v roce 1994: „Podporovat regionální separatismus v Rusku, aby se rozpadlo.“ A tohle je z novin *Argumenty i fakta* z 26. června 1994.

A takovéhle protiruské stanovisko Ukrajiny je právě to, co potřebují Spojené státy. Ukrajinské vládnoucí kruhy jak za Kravčuka, tak za Kučmy úslužně hrají do ruky americkému cíli **oslabit Rusko**, takže rychle došlo i na „zvláštní vztahy Ukrajiny s NATO“ i na manévry amerického válečného loďstva v Černém moři v roce 1997. Mimoděk to připomíná nesmrtelný Parvusův plán z roku 1915 využít ukrajinský nacionalismus k úspěšnému rozvrácení Ruska.

Naše rozdrobení, které tak těší nynější politický svět, se na všech třech slovanských národech bolestně a dlouhodobě projeví a dnešní taktická vstřícnost vůči Ukrajině ze strany vzdáleného, vzdáleného Západu nebude trvat věčně, nýbrž jen do doby, kdy přestane být nutná.

Ukrajinci ze západní Ukrajiny, po celá staletí odtržení od zbytku země, bohužel využili zmatku jedenadevadesátého roku a nejistoty ukrajinských vůdců, stydlivě spěchajících umýt se od komunismu přistoupením k vypjatému „protimoskalství“, k tomu, aby vykreslili a celé Ukrajině vštípili falešnou historickou cestu – ne prostě nezávislost, ne přirozené rozvíjení státu a kultury ve vlastním přirozeném etnickém objemu, nýbrž udržet si co nejvíce, co

nejvíce území a obyvatelstva a vypadat jako „mocnost“, málem největší v Evropě. A nová Ukrajina zrušila veškeré sovětské zákonodárné dědictví, jenom ten jeden dárek, falešné a vymyšlené hranice, přijala. (Když **Chmelnickij** připojoval Ukrajinu k Rusku, činilo její území jen pětinu dnešního.)

V samostatném rozvoji dej Bůh veškeré úspěchy. Chybou, která ji zatěžuje, je právě neúměrné rozšíření o území, která před Leninem *nikdy* nebyla ukrajinská – dvě doněcké oblasti, celý jižní pruh Novoruska (Militopol, Cherson, Oděsa) a Krym. (Přijetí Chruščovova dárku je přinejmenším nepoctivé. Zmocnění se Sevastopolu navzdory nejen – o tom nemluvíme – ruským obětem, ale i sovětským právním dokumentům je *státní krádež*.) Strategická chyba ve volbě státního cíle bude pro zdravý vývoj Ukrajiny stálou překážkou. Tento počáteční psychologický omyl se nevyhnutelně a zhoubně projeví jak v neorganickém propojení západních oblastí s východními, v rozdvojení (teď už i v roztrojení) náboženských větví, tak v pružné síle potlačovaného ruského jazyka, který dosud považovalo 63 % obyvatelstva. Kolik neefektivního a marného úsilí bude třeba vynaložit na překonávání těchto trhlin! Lidová moudrost praví, že *cizí jmění štěstí nepřinese*.

A kolik let ještě bude třeba, aby se ukrajinská kultura pozdvihla na úroveň kultury mezinárodní, tak aby ukrajinští vědci nemuseli psát své práce rusky, pokud počítají se zahraničními překlady.

Právě proto, že mám pocit toho nejbližšího příbuzenství s Ukrajinou a mám ji rád, nepřeji jí „velmocenský vývoj“, stejně jako ho nepřeji Rusku. (Na stejnou nesplnitelnost kulturních úkolů narazí i „mocenský“ Kazachstán.)

Už nyní si ukrajinské vládnoucí kruhy zvolily cestu zesíleného útlaku ruského jazyka. Nejenže mu upřely pozici druhého státního jazyka, nýbrž energicky ho vytlačují z rozhlasového vysílání, televize i tisku. Desetinásobně zvyšují ceny subskripce na ruské publikace. Jeden za druhým jsou lidé propouštěni z funkcí za to, že neovládají ukrajinštinu. Na vysokých školách všechno od přijímací zkoušky až po diplomní projekt probíhá jen ukrajinsky. A když člověku chybí terminologie, musí si nějak poradit. Z osnov základní školy je ruština někde vyloučena úplně, jinde je omezena na nepovinný „cizí jazyk“. Zcela byly vyškrtнутy dějiny ruského státu a z literárních osnov téměř celá ruská klasika. Zaznívají obvinění jako „ruská lingvistická agrese“ a „rusifikování Ukrajinci – pátá kolona“. Takhle to začíná, ne metodickým povznášením ukrajinské kultury, nýbrž potlačováním ruské. Došlo až k pokusům o jazykový útěk před sebou samými – přejít v ukrajinštině na latinku by byl výsměch celým ukrajinským dějinám.

A vytrvale je utiskována ukrajinská pravoslavná církev, ta, která zůstala věrná moskevské patriarchii a k níž patří 70 % ukrajinských pravoslavných.

Na dnešní Ukrajině nelze ani pozvednout hlas za její federální uspořádání, které bylo s tak nerozvážnou štědrostí přijato v Rusku; ihned se vynoří strašidlo autonomního Krymu a autonomního Donbasu. (Na Rusíny v Zakarpatsku s jejich pevnými ruskými kořeny jsme už zapomněli i myslet.) Nebýt krvavého nápadu s čečenskou válkou, měla by Moskva v letech

akutních krymských krizí možná (možná) dost odvahy a váhy, aby podpořila zákonné požadavky Krymanů (81 % jich hlasovalo pro nezávislost poloostrova), jenže kvůli Čečensku oněměla a naděje Krymu zradila. (UNSO Krymanům odpovědělo: „Krym bude ukrajinský, nebo liduprázdný.“ Nacionalističtí aktivisté mezitím s nadšením jeli bojovat na čečenské straně, teď se chystají postavit pomník Dudajevovi, a dokonce i žijícímu Basajevovi.)

*Dvě strany jedné americké mince
(Na snímku Olexandr „Saško Bilyj“
Muzyčko, bývalý člen UNA-UNSO a
koordinátor Pravého sektoru, který
v letech 1994-95 bojoval s dalšími
členy UNA-UNSO v první čečenské
válce po boku islamistických
teroristů Šamila Basajeva a „emíra“
Chattába)*

Kolik Rusů s hrůzou a rozhořčením prožilo to bezmocné, nijak nezpochybněné, vzhledem k chabosti naší tehdejší diplomacie ani sebemenším protestem nedoprovázené odevzdání Krymu během 24 hodin a jeho pozdější zradu při každém krymském konfliktu, stejně jako jsme beze slůvka námitky, bez nejmenších politických kroků odevzdali Sevastopol, démant ruské vojenské odvahy a slávy. Tento zločin spáchala naše vlastní volená moc, ale ani my občané jsme se tomu včas nepostavili a teď se s tím nejbližší generace na dlouhou dohlednou dobu budou muset smířit.

Ne, nenapodobujme ukrajinské nacionalisty ani v hysterických hrozbách, ani v nenávisti. Neodpovídejme nijak na jejich vybičovanou „protimoskalskou“ propagandu. Tu musíme přečkat jako nějakou duševní chorobu. Nečijme ze své strany prázdná hrozivá prohlášení, na to jen čekají. Vystřízlivět je donutí sám čas, sám mnohoobsažný a nepoddajný historický proces. A žádné jejich proklínání neodvrátí naše srdce od svatého Kyjeva, pramene i samotných Velkorusů, Kyjeva, kde i dnes nezahladitelně zní ruská řeč a kde neumlkne, nýbrž bude uchovávat vřelé city jednotného trojslovanského lidu: „A vy, Ukrajinci, jste stejně jako Bělorusové přese všechno naši bratři.“ Je třeba velkodušně nabídnout Ukrajině širokou kulturní výměnu. (Nacionalisté se od ní odvrátí, ale tím jen ukážou, že ruský jazyk a ruská kultura jsou pro jejich „mocnost“ nebezpečnější než jakékoli rakety.) Raději po nějakou dobu trpělivě soutěžme, která z roztržených slovanských zemí poskytne svému lidu prosperitu. Každá z nich má před sebou dlouhou a obtížnou cestu, zatím bez světélka na konci tunelu.

Mezitím roky plynou. Pro mladé lidi je každý rok epocha. Co mají dělat mladí Rusové na Ukrajině? Z Ruska žádná podpora, a ani nebude. Mají se tedy podvolit a změnit jazyk, změnit

národnost? Za ty člověka bolí srdce. (A prosté ruské rodiny na Ukrajině jsou oprávněně rády: aspoň nemusejí naše děti bojovat v Čečensku.)

Znovusjednocení Běloruska s Ruskem, které se začalo rýsovat, by se stalo šťastným pokračováním historické východoslovanské tradice, ale mezinárodní síly tomu budou zobrať bránit státním i propagandistickým tlakem stejně jako peněžními toky. A ruský tisk se jako na jediný povel až nepřístojně vrhl do útoku proti první vazbě rusko-běloruského spojení. Kolik jsme toho slyšeli o potlačování práv v Bělorusku a ani hlásek o stejném útlaku na Ukrajině a mnohem horším v Kazachstánu. A měli bychom se ohlédnout i sami na sebe. Mají snad miliony ruských občanů reálná práva? Tak pročpak nevoláte po nich?

A kromě toho (když vynecháme všechny nadbytečné půtky o funkce) bude znovusjednocení překážet federativní uspořádání přijaté dnes v Rusku, které velmi komplikuje vytvoření federace na další úrovni.

Zařídít srůstání není totéž jako rozseknout.

Dvanáctá kapitola „Slovanská tragédie“ vyšla v knize Alexandra Solženicyna **Rusko v troskách** v roce 1999 (Rybka Publishers).

Pozn. DP:

1] Překladatel z ruštiny Dvořák zřejmě zaměnil Galicii na území Španělska za Halič (něm. Galizien).